

ZPRÁVY



ČESKÉ SPOLEČNOSTI RUKOPISNÉ

8

Řada: VII

ISSN 1213-9033

Leden 2013

Obsah

Články

Jiří Urban: <i>Nové souvislosti v rukopisném bádání?</i>	169
Jiří Urban: <i>Eliška Krásnohorská a naše publicistika</i>	174
Zdenko F. Daneš: <i>Prošli Češi obdobím matriarchátu?</i>	178
Recenze	182
Členské zprávy	184
Drobné zprávy	185

Nové souvislosti v rukopisném bádání?

JIŘÍ URBAN

S podporou Grantové agentury ČR vydalo v roce 2012 nakladatelství Karolinum publikaci s názvem *V síti dějin literatury národního obrození*. Autorkou je doc. PhDr. Hana Šmahelová, CSc., toho času působící na Univerzitě Karlově jako docentka v oboru dějin české literatury.

Objemná kniha o 400 stranách má i objemné rejstříky, v nichž ale nenajdeme jména jako Mareš, Enders anebo Ivanov či Josef Kočí. Příznačné je, že v prame-nech jsou zastoupeny tři publikace Karla Krejčího, ale jeho revoluční stať o ne-dořešených otázkách kolem Rukopisů z roku 1974 zde uvedena není!

Již na obálce se upozorňuje, že „*Osobitá koncepce, inspirovaná Kuhnovým pojetím paradigmatu, Ricouerovou hermeneutikou a recepční estetikou tzv. kost-nické školy, vkládá problematiku obrozenecké literatury – a zejména její vztahy k německé literatuře – do nových souvislostí.*“ Způsob podání, jakož i výběr témat je skutečně zvláštní a v mnohém značně originální. O tom vypovídají i názvy kapitol:

- I. Historik versus dějiny
- II. Předpoklady paradigmatu
- III. Paradigmatický charakter obrození
- IV. Transformace
- V. Od paradigmatu k diskurzu

Rukopisům je věnováno nějakých dvacet stran ve třetí kapitole. Zvláštní pozornost, je pak upřena k projevům některých buditelů, kteří jsou svázáni s počátky obrozené české literatury: Mácha, Erben, Kollár, Havlíček Borovský.

V závěrečném shrnutí, které nese název *Rekapitulace neb úvod pro netr-ělivé*, je rukopisná tematika ve zkratce pojednána následovně:

„V části zabývající se *paradigmatickým charakterem obrození* (III.) spočívá metodologické těžiště celé úvahy. Možnost vysvětlit specifčnost literárního dění této doby nabízí teorie, s jejíž pomocí Thomas Kuhn vystihl průběh poznání v přírodních vědách. Tento model vychází vstříc snaze vymanit se z jednosměrnosti vývojové emancipační linie, naznačit více-vrstevnost obrozeneckého procesu – a především jeho dynamiku.

Paradigma – tak jak ho vymezuje Kuhn – vychází tomuto záměru vstříc hned v několika ohledech. Jakožto model funkčních vztahů, které generují určitý cíl a zároveň i konkrétní postupy k jeho dosažení, umožňuje postihnout vnitřní *intencionální soudržnost* různých buditeleských aktivit v obecné rovině. Literární prostředí, v němž se na počátku 19. století ustavovalo těžiště tohoto dění, tvořilo společenství lidí, sdílejících společnou představu o tom, v čem spočívá „problém“ české společnosti a jakým způsobem je třeba ho řešit. Tato shoda v cílech a metodách, která je podle Kuhna základním předpokladem fungování paradigmatu panovala i mezi vlasteneckou inteligencí a promítala se do obsahové, i do rétorické stránky jejich projevů. Analogie mezi tímto rozvrhem a paradigmatem vědy má však své meze a také specifika, která vyplynula ze skutečnosti, že nacionální emancipace české literatury vyžadovala vyřešit ve skutečnosti dva vzájemně se podmiňující problémy: zajištění samotné produkce česky psaných děl bylo základním *prakticky zaměřeným cílem*, k jehož dosažení postačovaly zprvu hlavně překlady a více či méně zdařilé napodobování vzorů. Kvantitu vsak bylo třeba doplnit též kvalitou a dokázat, že česká literatura je především zdrojem *hodnot*, na nichž stojí národní pospolitosť. Tato představa kladla před buditele *cíl reprezentativní, symbolický*. Jeho naplnění však nespočívalo ve vytvoření jakési enklávy vysoké kultury v národním jazyce, ale naopak, šlo o to, aby se „klasičnost“ stala součástí národního života. V těchto souvislostech se postupné obrozování české společnosti jeví jako *otvírání paradigmatu*, a to až k momentu jeho zániku. Tento *paradox*, provázející aplikací Kuhnova modelu na literární činnost našich buditelů, umožnil zachytit v ní různé roviny a zvýraznit její *ambivalentní aspekty*. Takto nasměrovanému dění v jednotlivých oblastech (od překladů přes počátky původní tvorby k vědě a publicistice) se věnuje podkapitola *Na počátku byla (česká) literatura*. K některým jevům, v nichž se zauznilo více tendencí a souvislostí, však bylo třeba se ještě znovu vrátit a nahlédnout je v této mnohostrannosti, což se v prvé řadě týká *Rukopisů*, přesněji řečeno vztahů, do nichž byla jejich existence zapředená.

K „objevu“ *Rukopisů* (RKZ) se sbíhá několik nitek. První se odvíjí od kultu dávnověkosti, k němuž daly podnět Herderovy úvahy o dějinách lidstva a úloze, kterou v nich mělo starobylé básnictví. Pro iniciátory a nositele národně emancipačního hnutí nejen u nás, ale o několik desítek let dříve i v Německu, byla tato prstonárodní poezie zdrojem humanitních hodnot, a především dokladem o historických kořenech národní individuality. Potřeba zdůraznit tuto jedinečnost a snaha vymezit svoji odlišnost zejména vůči kultuře německé, proměňovala každou starou literární památku v argument podporující *emancipaci*.

V tomto kontextu je třeba chápat *Rukopisy* jako signál vyslaný směrem ven, do nadnárodního diskurzu evropské kulturní veřejnosti, a zvláště té „konkurenční“ německé. Ani *druhá* nit není výlučně česká (obrozená), ale můžeme ji zachytit jako jeden z příznaků proměny vztahu k minulosti, který provázal rozpad osvěcenského kulturního modelu. Stopy vedou opět k Herderovi: například v jeho stati *O vlivu básnictví na mravy národů ve starověku a v novověku* téměř mizí hranice mezi poetickou fikcí pověstí a historickým faktem, který sám o sobě nemůže vystihnout pravdu o dávné skutečnosti. Cesta k ní vede skrze básnický obraz, jenž vypovídá o tvořivém lidském duchu a směřování k ideálu humanity. V tomto pojetí (dále ho rozvíjela německá mytologická škola) je postavení historického faktu, daného například výpovědí středověkého rukopisu, ambivalentní: zatímco historiografie se k němu vztahuje s nárokem na objektivitu, ověřitelnost a jednoznačnost, v intencích kultu dávnověkosti odkazuje taková památka k vyššímu (ideovému) významu (ve smyslu estetickém, etickém, národním, apod.), a stává se tak reprezentací skutečnosti. Tento přístup vytváří za pomoci různých hypotéz (například o možné existenci dosud neobjevených faktů) a paralel poměrně široké pásmo přechodů mezi vědecky ověřeným a fiktivním obrazem minulosti vysněné, v němž také snadno našly své místo i *Rukopisy*. Na ambivalenci historického faktu spojenou s národními aspekty kultu dávnověkosti lze také nahlížet jako na významný paradigmatický prvek, který se uplatnil nejen v oslavných, ale hlavně v obranných komentářích k těmto „památkám“. S prostupností historiografie a literatury však nezmizela hranice mezi pravdou a nepravdou. Ani *Rukopisy* nemohly uniknout potenciálnímu etickému rozporu, bez ohledu na skutečnost; že objevy tohoto druhu nebyly ve své době žádnou zvláštní výjimkou, a jen potvrzovaly výše zmíněný posun ve vztahu k minulosti. Veřejná prezentace vědomého klamu byla ale přeci jen něčím jiným, než víceméně nezávazná hra s hypotézami, nehledě na to, že svým způsobem mohla poškodit reputaci cíle, k němuž byla upnuta (paradigmatická) činnost obrozených literátů. Hledání odpovědi na otázku, co umožnilo eliminovat tuto hrozbu a to nikoli jen ve vztahu k jednotlivcům, ale v rámci celého obrozeného diskurzu, přivádí k *třetímu* okruhu souvislostí, konkrétně k působení Bernarda Bolzana. I když tento střídavý, tolerantní a racionálně uvažující učenec neměl s kauzou *Rukopisů* nic společného, neznamená to, že právě některé myšlenky z jeho filozoficko-teologických přednášek nemohly inspirovat a mravně odůvodnit onen slavný historický podvod. Připustíme-li tuto možnost, na kterou už dříve poukázal Jaromír Loužil, potom musíme začít u Bolzanova výkladu o nepravdách, klamech a nejvyšším mravním

zákoně. Právě s ohledem na tento axiom jsou za určitých specifických okolností přípustné „představy klamavé“, které sice neodpovídají pravdě, ale slouží k podpoře ctnosti a obecného blaha. Bolzano dozajista netušil, k jaké praktické aplikaci této teoretické premisy může dojít, když se jí zmocní nacionálně cítící literáti. Bolzanova etická maxima a univerzálně chápané dobro patřily sice do zcela jiného okruhu představ o světě, než antagonistické a partikulární záměry vlastenců, což ale neznamená, že se tyto mimoběžné rozvrhy nemohly protnout. Podmínky k tomu dávalo paradigma: jestliže jeho cíl (tj. vyřešení problému) spočíval v záchraně národa před zánikem, potom se z pohledu vlastenců muselo jednat o „dobro“ toho druhu, k němuž se váže i Bolzanův „nejvyšší mravní zákon“. Tento sylogismus mohl rukopisnému podvodu poskytnout mravní alibi, a nejen to: následně, prostřednictvím právě takto odůvodněného činu, získávala *vyšší* etický rozměr i paradigmatická účelovost buditelské práce.

Za neméně významnou diskurzivní „událost“ obrodného hnutí lze označit působení Jana Kollára. Motivace jeho díla, ať již básnického, prozaického či odborného, stejně jako způsob, jímž uvažoval nad národnostní problematikou a v neposlední radě i výrazové prostředky jeho textů – to vše vypovídá o velmi cílevědomé snaze řešit problém národa, jeho existence a budoucího rozkvětu. Tato výrazně paradigmatická intence Kollárovy literární práce vycházela ze širokého ideového zázemí ...“

Jak patrně z citované statě a z názvu kapitol, je zde speciálním badatelským prostředkem pojem paradigmatu a speciálně v pojetí Thomase Kuhna, jenž jak autorka uvádí, jej užil s úspěchem k vysvětlení poznání v přírodních vědách. Autorka se tak oprošťuje od problematiky falzifikace a zavádí čtenáře dál. Krejčího otázky a názory obhájců pravosti vůbec nebere v úvahu. Zvoleným vědeckým aparátém chce prokázat mimořádnou závažnost tří faktorů, které se mohly podílet na vzniku „slavných fals“.

Není zcela jasno, zda autorka dosavadní důkazy proti pravosti Rukopisů uznává za bezpečné a svoje předkládané hypotézy přináší jen na dokreslení situace, anebo zda ty dosavadní důkazy neuznává a snaží se obstarat důkazy novodobého vzniku Rukopisů svojí vlastní metodou pomocí paradigmatů.

Jakkoli vědecky se užitý aparát jeví, vykazuje značné znaky neurčitosti, o kterých se nezavědomělý čtenář v této knize nic nedoví. Jak mne poučila diplomová práce Vladimíra Marčeka (http://is.muni.cz/th/110982/ff_m/), vyvolalo Kuhnovo pojetí paradigmatu velké diskuse mezi filosofy. Karl Popper s mnohými závěry vyjádřil zásadní nesouhlas a jiný oponent poukázal na to, že pojmu

paradigma bylo užito ve dvaadvaceti významech. A pozoruhodné je, že v souvislosti s paradigmatem se v diskusích řešila též otázka falzifikace vědeckých teorií.

Snad i proto uvedl oficiální recenzent (PhDr. Pavlína Richterová, PhD.), že *„celá řada argumentů, závěrů a konceptuálních návrhů může vést (a v nejlepším případě povede) k metodologickým, teoretickým i faktografickým debatám ... nad daným problémem – literaturou tzv. „národního obrození“ a jejím místem v literární a obecné historii 19. století ...“*

Letmá sondáž v internetových zdrojích zatím ukazuje, že aplikace paradigmatu dle Kuhnova pojetí, je v literární historii průkopnickým činem. Znalcům rukopisné problematiky jistě vyvstane otázka, zda by se tyto metody také nemohly aplikovat ke studiu kolektivních prohlášení, která následovala po sebevraždě Píče v roce 1911 nebo po Marešově vystoupení v roce 1927. A nedávné prohlášení komise prof. Hlaváčka k „chemickým protokolům“ Ivanovova týmu, že případné další diskuse by mohlo být zneužito obhájci Rukopisů, má patrně rysy paradigmatu dle Kuhna.

To by mohlo otevřít cestu k přezkoumání dosavadních námitek proti pravosti Rukopisů a následně k bezpečnějším východiskům pro studium literatury národního obrození.

Eliška Krásnohorská a naše publicistika

JIŘÍ URBAN

V roce 2012, 18. listopadu, tomu bylo 175 let, co se narodila velká básnířka, překladatelka, spisovatelka a také bojovnice za pravdu Rukopisů, Eliška Krásnohorská.

Svoji rukopisnou aktivitu zahájila v Ženských listech článkem *Slovo našim čtenářkám o Rukopisech královédvorském a zelenohorském*¹⁾. Bylo to krátce po zpochybnění Rukopisů v Athenaeu v únoru 1886 a Krásnohorská zde podrobila kritice Gebauera a Masaryka. Gebauerovi vyčetla, že změnil svoje původní stanovisko a že se nyní uchyluje ke slovičkaření. Změna stanoviska v rukopisné otázce není nic tak neobvyklého. Známe dosti jiných případů. Avšak u Gebauera je pozoruhodné to, že Rukopisům se před obratem věnoval vědecky téměř dvacet let a za tu dobu sepsal šestnáct studií, v nichž analyzuje Rukopisy jako pravé památky. Na tuto skutečnost poukázala Krásnohorská trefně slovy: „*Byly ty principy snad mylny a domohl se teprv nyní prof. Gebauer správnějších? Či byly principy dobré, ale jen při Rukopisech mylně užity? Proč máme věřit, že se tehdáž o Rukopisech a právě jenom o Rukopisech zmýlil, ale nyní že jeho nejen slovičkářské, ale i písmenkářské, klíčkářské a puntičkářské pochybnosti jsou neklamnými stopami pravdy?*”

Další její významný postřeh je, že Gebauer svůj obrat vysvětloval poukazem na osobou Václava Hanky: „*Na omluvu tohoto dvojího lokte stále se ozývá argument: ‚Hanka, Hanka!‘ Když tedy Hanka leccos čmárával, má z toho vyplývouti, že načmáral všechno, co vyšlo z rukou jeho?*“

Jak známo, veškerou váhu přisoudil nyní Gebauer známým koincencím, o nichž se vyjádřil, že všechny jazykové odchylky by se daly nějak vysvětlit, nebýt těch „*nešťastných koincencí*“. Na problematičnost takového výkladu poukázal okamžitě Kalousek a nakonec důkaz z koincencí odmítla i naše oficiální věda ústy M. Komárka ve sborníku RKZ—dnešní stav poznání.

Masarykovi Krásnohorská věnovala tyto řádky: „*Co pak říci o ‚důkazech‘ páně Masarykových!? Vysypal jich pomocí svých apoštolů asi z tuctu vědeckých oborů takovou haldu, a tak zábavných, tak osvěcených i tak laciných, že nevíme,*

¹⁾ Krásnohorská E.: Slovo našim čtenářkám o Rukopisech královédvorském a zelenohorském. *Ženské listy*, ročník 14 (1886), číslo 6, s. 94–96.

pro kterou přednost více se jim obdivovati. Například: není prý pravda, že RK pochybností stránkou paleografickou nevzbuzuje; prof. M. má námitku také tu, že pergamen RKého je nápadně tenký! Jiný příklad: nebylo prý Hankovi tak nesnadno zfalšovati RK, jak se obecně říkává, neboť – slyšte! za dob jeho mládí psávalo se vůbec švabachem!! Nuže, není to argument supervědecký? Ó literaturo česká, že nezůstalas věrna švabachu!“

Celkem oprávněně vytkla, že se Masaryk se svými námitkami odvažoval do mnoha vědních oborů. To neodporuje tvrzením dnešních Masarykových ctitelů, kteří často hovoří jen o jeho odvaze, ale sami se už neodvažují dotknout problému, zda a v čem se Masaryk mýlil.

Avšak po letech, když klam s Hanka fecit přinesl svoje „ovoce“ a když Masarykova popularita značně vzrostla, Krásnohorská se poněkud distancovala od svých dřívějších soudů. V knize vzpomínek²⁾, kterou po její smrti vydal Ferdinand Strejček, nacházíme zpověď, v níž Krásnohorská konstatuje, že se pletla do věcí, kterým nerozuměla a že jednala z popudu Václava Vlčka, Františka Zákrejse a Ferdinanda Schulze. A k Masarykovým 75. narozeninám sepsala v roce 1925 oslavnou báseň.

Pozoruhodné je, že zatímco sborník *RKZ–Dnešní stav poznání* ve své bibliografii Krásnohorskou vůbec neuvádí, je v poslední době tato mimořádná žena připomínána v souvislosti s Rukopisy předními publicisty velice často a velice zkresleně. Společným cílem těchto výplodů je podat obránce Rukopisů spolu s Krásnohorskou v hodně špatném světle.

Naposledy jsme zaznamenali takové úsilí v textu³⁾, kterým Lidové noviny uváděly rozhovor s Daliborem Dobiášem editorem a glosátorem posledního vydání Rukopisů. Stojí tam: „*Celé české 19. století se dmulo pýchou nad Rukopisy královédvorským a zelenohorským. Když pak byla zpochybněna jejich pravost, došlo k vylučování z národa: Masaryk byl nazván ‚šerednou hlízou‘ a matka, jež ho zrodila, ‚netvornou, zlo sálající saní‘.*“

Nedlouho před tím vysílala televize Nova pořad o Rukopisech⁴⁾ s následující upoutávkou: „*Hrozilo někdy Masarykovi, že mu Češi nafackují na ulici? Ano v době bojů o Rukopisy.*“ Pořad pak zahájen takto: „*Rukopisy královédvorský a zelenohorský postavily bratra proti bratrovi syna proti otci, přitele proti příteli. V Čechách před 130 lety zuřila občanská válka i když se bojovalo jen perem a slovem. Spisovatelka Eliška Krásnohorská, obhájkyňe pravosti Rukopisů napsala tehdy o odpůrci pravosti Rukopisů Masarykovi, že takového lotra nemohla ani česká matka zrodit.*“

²⁾ Krásnohorská E.: *Co přinesla léta. Druhá kniha vzpomínek*. Praha 1928.

³⁾ Nudíte se? Přečtěte si padělané Rukopisy. *Lidové noviny* 9. června 2011.

⁴⁾ Pořad *Víkend*, 1. února 2010.

Zákopníkům přenárodnění.

»Goře pteném, k nimž zmija vnoří...«

Xde štvaná klesá laň, tam tihnou vrány...
 Ó příznivý jste vybrali si čas,
 kdy zlobou lnán svět prchá z míru brány
 a satan zhasiti chce slunce jas...
 Proč přišli jste, vy prorokové bludní?
 Proč kal metáte v křišťál našich studní?
 Proč otravný po Čechách střete kvas?

Aj, pěkně jste se shodli, cháško smělá,
 jak otrhati vlasti outlý květ,
 jak schytat pěvců sbor, jichž duše skvělá
 jí v úkoj žalu písně hodlá pět:
 tak přišli jste, jak vlci s ovčí koží —
 ó že vás nezasáhla střela boží,
 než vytím svým jste pohyždili svět!

Vás věru nezrodila matka česká;
 spis netvorná, zlo sálající saň,
 jež nad hlavou nám perutěmi tleská
 a stále žádá české krve daň.
 Kéž v národě juž vstanou bohatýři:
 zde mocný Trut, tam jasný světec Jirí,
 a pravdy ostřím rozpoltí vám skráň!

Co chcete zde, vy pávové, ac kusi,
 když pro posměch vám svatá naše vlast,
 když otcův mrav, jich hněv i zpěv vás dusí?
 Lva lapit toužíte snad v krysí past?
 Proč v posměch jsou vám předků slavné doby?
 Proč przíte jich pomníky a hroby
 a děti vábíte jim ve propast?

Vy Zábójú z nich mít si nepřejete,
 leč Vestouňův a rabů chtieů svých;
 vždyť do voznice nepřátely jeté
 a do jich stop a do bezedných ryh
 nám moci ženete tu milou mládež;
 necht zapadá ve vlasti svatokrádež,
 vy zrcadlem svůj stavíte ji hřích!

Proč dite jim: »Vlast nepřátel je větší,
 jest slavnější, mdy slávy synu, viz,
 zde každý kámen o tvé bídě svědčí,
 tam blaho kyne u bohatých mis,
 tam síla jest: vše meče má a kopí,
 zde čela znoj jen ostří rýče kropí,
 zde prací mřeš, tam válkou vládnul bys!«

Proč přišli jste, když cizina vám více
 a vznešenější nepřátelská záseť
 a nad vlast matku cizí souloznice
 a nad hvězdnaté nebe s řády pláště?
 Proč přišli jste, proč dite, kdož vám velí?
 Však Bůh a vlast a lid vás neoželí,
 ba z těch vás dávno proklel každý zvlášť!

Zda volal vás kdo do rodiny Čechů,
 nám na pomoc pospíšit s různých stran?
 Vy sami přišli jste, leč pro neplechu,
 a strhali jste obvaz našich ran,
 by po staletích ukrutněji zely;
 vždyť tu, kdy nejvíce jsme krváceli,
 své pošvali jste na nás hejno vran.

Ó jděte, jděte, vrahů štitonoši!
 Co žádá zde vás poběsíjý dav?
 Snad na věžích zas uviděti v koši
 skráň krváceli jasných českých hlav?
 Či popírané pálit chcete knihy?
 Či v kmen náš sekat věčné smrti líhy
 a do zálohy vlkům hnatí brav?

Pryč, cháško, pryč! — hle, kterak vztekem
 dupá —
 před světa hanbou v onu prchni skryš,
 jež ve tmách hostí ducha tvého — supa —
 k těm, kdož nám stokrát rvali srdce již;
 až drahou vlast zas ovineš nám mraky,
 pak jista bud, pak odkopnou tě taky,
 necht k hanbě své je nyní velebiš!

My dále věrně bojovati budem
 za veškerý nám svatý otcův skvost;
 což na tom, zve-li nepřítel jej bludem
 a závist-li padá v nemilost;
 my všickni: kmet i muž i jun i dítě,
 chcem vítězít neb umřít na svém štítě,
 kol hlavy zář a lauru ratolest!

A ty, zda věříš, krvi naše mladá,
 že Bůh a vlast a národ nejsou nic?
 Snad dravý jed ti v outlé srdce padá
 a pochybnost zří z jasných zřitelnic?
 Či dbáš těch svůdců vystrojené řeči
 víc než rekovství otců, padlých v seči,
 jimž ondy stejná zrada vyšla vsříc?

Ó vznuž se, vzplaň, ty zoro naše drahá,
 z těch léček chlebem navnaděných spěš!
 Což nevidíš, jak klam jich v nebe sahá,
 jak onty na Sennárské pláni věž?
 Ó pryč, ó pryč, než Bůh svou hněvu střelou
 vše náhle rozmete, než krvi vřelou
 svých svůdců platit budeš mrzkou lež!

Zpět! Matce vlasti na srdce vlož hlavu
 a slyš, jak smutně děsným chví se snem;
 ó braň jí braň, než luze na popravu
 rab vyvlče jí v hrozném pychu svém!
 Ó spěš a křídly nadšeného ducha
 ji kryj a chraň a vnes — ó nebud hlucha —
 ty věrna budeš-li, pak nezhyneš!

Adolf Heyduk.

Třebaže se citované texty drobně liší, shodují se v tom, že Masarykova matka byla napadána kvůli jeho kritice Rukopisů. V režii Novy je navíc pomlouvání Masarykovy matky připsáno Krásnohorské. To všechno je zase klam! Marně bychom hledali některý z citovaných výroků v díle Krásnohorské. Něco takového však skutečně existuje v básni *Zákoníkům přenárodnění*, která ale není od obhájkyně Rukopisů Krásnohorské, nýbrž od Adolfa Heyduka, který nikdy nic o Rukopisech nenapsal! A hlavně. Ta báseň nebyla vyprovokována rukopisným sporem, jak se čtenářům a televizním posluchačům stále systematicky nalhává. Vyprovokována byla článkem *Naše dvě otázky*, zveřejněným v Herbenově časopisu Čas. Předkládá se v něm k uvážení, zda by nebylo lepší zanechat marného usilování o národní samostatnost a přimknout se k národu silnějšímu. Článek byl umístěn jako úvodník prvního čísla právě založeného časopisu a byl podepsán šifrou H.G. Vyvolal obrovské pobouření. Adolf Heyduk zareagoval básní, která byla otištěna 25. března 1887 ve Zlaté Praze, jejíž faksimile reprodukuje na protější straně.

Jak to bylo s článkem *Naše dvě otázky*, líčí Masaryk v Čapkových Hovorech takto: „*Tehdy mladí hoši, jako byl Herben a jiní, kteří se seskupovali kolem nás mladších profesorů, chtěli mít svůj časopejsek a založili si čtrnáctideník Čas. Já jsem o tom nevěděl, až když jsem dostal do ruky první číslo; v něm byl ten Schaurův článek Naše dvě otázky. Myslím, že to tam dali, protože neměli dost příspěvků. Byla to věc nemožná: anonymní autor se tam ptal, nebylo-li by pro nás Čechy lépe přiklonit se k Němcům a žít životem velikého kulturního národa. Hned ráno jsem se sebral a šel jsem za to Herbenovi vycinkat; dodnes se pamatuju, že jsem ho našel v posteli pod takovou vysokou selskou duchnou; a řekl jsem mu to. – Ten článek pak přičítali mně; spisovatel Ferdinand Schulz na mne v Národních listech uvalil národní kletbu jako na filozofa sebevraždy, a milá Krásnohorská, taková pěkná pracovnice, proklela i mou matku. Později se Schauer k autorství toho článku sám přihlásil, ba aj i do Národních listů vstoupil jako redaktor, ale proti mně ten hněv trval dlouho.*“

Proč Masaryk uvádí Krásnohorskou místo Heyduka, musíme nejspíš přisoudit selhání paměti ve vysokém věku. Faktem ovšem je, že se Heyduk později velice snažil, aby získal presidentovu přízeň. A měl úspěch. Masaryk mu osobně přijel v roce 1920 do Písku pogratulovat k 85. narozeninám. Ale trpkost vůči Krásnohorské zjevně nevyprchala.

Prošli Češi obdobím matriarchátu?

ZDENKO FRANKENBERGER DANĚŠ

České bájesloví obsahuje tři pověsti, které, myslím, nasvědčují tomu, že české kmeny prošly obdobím, kdy vláda byla v rukou žen, a muži ji ženám násilím přebírali. Je to zaprvé pověst o Libuši, dále pověst o Vlastě a Šárce a konečně pověst o tak zvané dívčí válce. Kosmas líčí Libuši jako ženu moudrou, spravedlivou a benevolentní, ale připouští, že lid s její vládou spokojen nebyl. Snad tedy i ona cítila, že její vláda skončí. Spor mezi Chrudošem a Šťáhlavem jí možná dal příležitost vzdát se vlády důstojně a bez zbytečného krveprolití. Zdá se však, že se jí plán tak docela nepodařil. Kosmas se o bojích mezi mladými muži a dívkami zmiňuje velmi krátce, spíše jakoby se trapně události chtěl vyhnout. Mluví ovšem o tom, že si ženy vystavěly hrad Děvín. Boje obou pohlaví popisuje spíše jako atletické utkání a místo popisu rozhodné bitvy nám podává vypůjčenou římskou pověst o únosu Sabineek, převlečenou do českého prostředí. (Jenže ta římská pověst líčí to, jak se chová armáda v dobytém území, kdežto ta Kosmova zní spíše jako moderní „party“, která se vymkla z ruky.)

Pověst o Šárce a Ctiradovi nám dosti důvěryhodně sděluje, že se boj o nadvládu táhnul dost dlouho a probíhal ve formě ojedinelých, místních šarvátek. Muži spoléhali na hrubou sílu, ženy na lest. Až když už nebylo vyhnutí, došlo k rozhodující bitvě, ve které byly ženy poraženy a muži se zachovali tak, jak se dodnes chovají vojáci po draze zaplaceném vítězství.

Kolik může být na těchto pověstech pravdy?

Proberme to krok za krokem: *Existovaly vůbec někdy někde společnosti řízené ženami?* Ano. Vládu ženy zná mythologie a historie egyptská, semitská i japonská. I ze zpráv bělochů, kteří se setkali s americkými indiány, i z archeologických výzkumů se dozvídáme, že se u různých amerických kmenů o majetek a o celou administrativu kmene staraly ženy. Povinností mužů byla ochrana před ostatními kmeny, případně též přepadání a oloupení sousedních kmenů. Muži často ani nebyli součástí nějaké rodiny: žili prý pohromadě ve zvláštním stanu, domku nebo – u tak zvaných cliff dwellers – v jeskyni. Snad se bavili lovem, ale do věcí veřejných se nemíchali. A Sigmund Freud se ve své knize *Moses and Monotheism* domnívá, že krátkým obdobím matriarchátu čas od času projde každá civilizace. Víme také, že v osmnáctém století několika evropským monarchiím na trůně nebo za trůnem vládla žena: kdo ví, jak by se bylo vyvinulo

století devatenácté, kdyby nebyla francouzská revoluce takovému vývoji zabránila.

Jak je to s ženskými vojenskými útvary? Je to jistě zjev řídký, ale ne neznámý. Ženy se obvykle uplatní na barikádách v kritické fázi obrany. Proto jim asi také vyhovoval boj na husitských vozových hradbách. Ale nedávná armáda daho-mejských žen byla pověstna svou kázní a útočností. Nejpodrobnější zprávy o bojujících ženách nám asi poskytují řecké pověsti o tak zvaných amazonkách. Mnozí historikové je považují za tendenční mužský výmysl, který měl připomenout mužům, že ženy číhají na příležitost zmocnit se vlády. Je to možné, a soudě podle literatury klasického období, řekl bych, že ti Helénové využili každé příležitosti, aby těm Helénkám připomenuli svoji superioritu. Ale proč to dělali? Byla někdy jejich vláda ženami ohrožena? Vždyť i ten opatrný Herodotos nemá o amazonkách žádné pochyby. Ve čtvrté knize své Historie píše například o amazonkách, které Řekové zajali v bitvě u Thermodon a odváželi je na třech lodích do Řecka. Cestou prý se amazonky vzbouřily, posádku pobily a zmocnily se lodí. Ovládat loď však neuměly, tak je vítr zanesl na severní pobřeží Černého moře. Tam prý amazonky loupily a plenily skýtské území. Skýtové je zpočátku považovali za muže a bojovali s nimi, ale když zjistili, že to jsou ženy, nepřátelství ochablo a nakonec se skýtsí mladíci s amazonkami oženili. Amazonky však si vymínily, že se mladé páry odstěhují za řeku Don, aby ženy mezi Skýtkami neztratily svou nezávislost. Herodotos dále píše, že zbytky amazonských mravů se v té oblasti udržely až do jeho dob. Také prý se amazonky nenaucily mluvit správně skýtsky, a Herodotos to pozoroval u jejich potomků. – Celý popis zní jako skutečná událost, ne jako bajka.

Je česká pověst převzata z řecké a přizpůsobena českému prostředí? Pochybují. Mezi českými a řeckými pověstmi je několik podstatných rozdílů. Řecké amazonky loupí. Boj je pro ně řemeslem nebo potěšením. České ženy a dívky se chopí zbraně až když je jejich svoboda ohrožena. A nejméně o generaci před konfliktem již mají ženy v moci zdravotnictví (Kazi), náboženství (Teta) a vládu (Libuše). Bohužel, nedozvídáme se, jak se ke své moci dostaly: jejich otec, Krok, je postava divná. Jeho jméno by mohlo znamenat čas, (dodnes se mluví o kroku kyvadlových hodin), a mohl by být totožný s řeckým Kronem nebo Chronem. V Polsku máme Krakow. Ale jinak o něm nevíme nic. Zastával snad všechny důležité funkce, které si potom jeho dcery mezi sebou rozdělily? Byl-li to člověk tak všestranný, jak to, že o něm báje mlčí? Jak se ke své moci dostal? Proč si nepostavil pořádnou tvrz, jejíž zbytky by se dodnes ukazovaly někde mezi Řevnicemi a Kralupy? Že tenkrát neuměli stavět z kamene? Mohli to odkoukat Keltům! Vždyť na to jejich oppidum nad Závistí koukali denně! – Inu, už se to nedozvíme. Víme jen, že ty jeho dcery byly Češky. Češky také tvořily družinu

kněžny Libuše. Taktéž Vlasta, Šárka a všechny válečnice jsou Češky. Naproti tomu řecké amazonky jsou cizinky. Ony bojují na straně dardánských Trojanů proti Achájům, na straně Skýtů proti Helénům, atd. Češi jsou na ty své válečnice svým způsobem hrdi a jméno Vlasta (*vládnouti*, staročeské *vlásti*) je dodnes oblíbeným dívčím jménem. Řekové by tu svoji amazonku na večeri nepozvali: je to osoba necivilisovaná. Dopouští se takové ohavnosti, že si amputuje levý prs, aby jí nepřekážel při střelbě lukem! (To je nestydatá pomluva: především ten starý řecký luk byl tak malý, že by si chudák amazonka nedokázala tětvou ucvrknout bradavku prsní ani kdyby chtěla. S pořádným velkým lukem se Řekové asi sešli až u Kurdů, když táhli po bitvě u Kunaxy přes Malou Asii k Černému moři. A konečně dnešní lukostřelkyně nemají ani s velkým lukem problémy, které by nerozřešila plochá podprsena. Naštěstí řečtí umělci takové pomluvě neuvěřili a sochy svých amazonek obdarili rozkošným poprsím.) Také způsob boje se liší. Řecké amazonky bojují na koni. České číhají v lese, až jim Šárka dá znamení, že Ctirad a jeho družina jsou dostatečně opilí. Pak teprve z houští vyrazí a Ctirada a jeho družinu pomordují.

Mimochodem: slovo *amazonka* by mohla být zkomolenina slovanského muž-žona, ženská jako chlap. Náslovní *a-* by v tom případě bylo tzv. alfa copulativum. Lidová etymologie sice považuje náslovní *a-* za alfa privativum a odvozuje slovo *a-mazon* od zmíněné amputace prsu: *mastos*, v Homérově řečtině *mazos*, je ženský prs, a *a-mazon* by mohlo být stvoření bez prsů. Ale i kdybychom uvěřili v takové ohyzdné amputace, nebyla by oběť *a-mazon*, bez prsů, nýbrž pouze *mono-mazon*, jednoprsá.

Konečně máme ve slovanských jazycích podstatná jména ženského gramatického rodu, ale mužského významu. Čeština je dělí na tvrdá (*pastucha*) a měkká (*soudce*) podle koncovky. Prošel jsem však celým Trávníčkovým slovníkem a zjistil, že se tato podstatná jména dají rozdělit do čtyř skupin podle svého významu. V první jsou slova jako *nacista*, *komunista*, *kytarista*, tedy neologismy, která jsou pro naši úvahu bezcenná. V druhé skupině jsou slova, která sice mají mužský ekvivalent, ale ženská koncovka jim dodává jakousi něhu: *kluk* – *klučina*, *otec* – *táta*, *děd* – *děda*, *strýc* – *střeja*, *Aleš* – *Alša*. Snad ženská koncovka je znamením mateřského citu. V třetí skupině jsou mírné nadávky: *trouba*, *nešika*, *popleta*, *ožrala*. Snad ženská koncovka znamená, že označený nebyl považován za stoprocentního muže a zbavuje osloveného úcty. Jdeme-li k *úředníkovi*, jsme si vědomi jeho úřadu. Ale sedí-li tam nějaký *ouřada*, naše úcta ochladne.

Poslední skupina je nejzajímavější. Nacházíme zde slova jako *rada*, *hrdina*, *přednosta*, *starosta*, *vladyka*, *vévoda*, *stařešina*, *vůdce*, *soudce*, *vládece*, *správce*, *poradce*, *porotce*, *strážce*, *zákonodárce*, ale taky *zrádce* nebo *škůdce*. Nenajdeme zde názvy předmětů, míst, řek, zvířat, rostlin, nástrojů, lidských vlastností,

obřadů, zvyků, nenajdeme ani řemesla. Najdeme výhradně vyšší hodnosti funkcí vládních (*přednosta, starosta, předseda, vládce, vladyka*), právních (*soudce, porotce, zástupce, zákonodárce*), a vojenských (*hrdina, vůdce, vévoda, strážce*). Jelikož v moderní češtině jsou participia jednovýchodná, již ani necítíme, že *soudce* kdysi byla (*žena*) *súdicia*, tak jako je tomu dodnes ve slovenštině.

Ptám se: *Jsou tato podivná slova podvědomým dědictvím z dob dávného matriarchátu?*

Můj kritik namítne, že mezi pohlavím a gramatickým rodem není žádný vztah, a že podstatná jména ženského gramatického rodu označující osobu mužskou najdeme v latině (*agricola*), v řečtině (*stratiotés*) a možná i jinde. Do jisté míry má pravdu. V latině jsou participia jednovýchodná, tak tam se ničeho nedopátráme. Ale jsem si téměř jist, že v řečtině nenajdeme něco jako *krinúsa* – příčestí ženského rodu – pro *muže-soudce*.

A když dá Pán Bůh dožít, prostuduji i Follettův slovník klasické řečtiny, i Cassellův slovník jazyka latinského, abych zjistil, zda jsou nějaké zákonitosti v těchto řečech.

Recenze

Hagen Keller: *Otoni*. 1. vyd. Praha, Vyšehrad 2004. 128 s. (Z německého originálu *Die Ottonen*, München 2001).

Hagen Keller (*1937) je německý historik středověkých dějin. Po dobu dvaceti let byl profesorem na Westfälische Wilhelms-Universität v Münsteru. Kniha krátce shrnuje historii saské dynastie Otonů. Zakladatelem tohoto rodu se stal Jindřich I. Ptáčník (919–936); po něm následovali Ota I. Veliký (936–973), Ota II. (973–983), Ota III. (983–1002) a Jindřich II. (1002–1024). Otonská říše navazovala na frankou říši. Ve francké říši vládli po roce 500 po dobu 250 let příslušníci rodu Merovejců. Podle počtu žijících příslušníků dynastie – bratrů, strýců, synovců a bratranců – byla říše dělena na oblasti podléhající vládě vždy jednoho Merovejce. V následující dynastii Karlovců tomu bylo stejně. Každý královský syn, uznaný za legitimního, získal přechodným rozdělením celé říše své vlastní království.

V závěru 9. století Karlovcí vymírají a jejich říše se rozpadá. Ve všech částech říše jsou voleni za krále muži z nejvyšších šlechtických kruhů. Tak se ve východofrancké říši dostává k moci Jindřich I. Ptáčník. Jeho vláda přináší něco nového: „*Králi se však nestanou všichni jeho synové, nýbrž jen jeden, prvorozený Ota.*“ To je velmi zajímavé zjištění pro obhajobu pravosti RKZ, která se již přes sto let potýká s problémem „primogenitury“. Lítý Chrudoš, jak známo, požadoval jako prvorozený syn dědictví po otci a na něj pravděpodobně reaguje Ratibor slovy: „*Nechvalno nám v Němciech iskati pravdu.*“ Již Šafařík si kladl otázku, zda u Němců existovalo právo dědictví pro prvorozence. Našel doklady u germánského kmene Tenkerů z 1. století a u Skandinávců v 6. století. Jiné doklady neměl, a proto upozorňoval na potřebu dalšího pátrání.

Šembera (*Libušin soud*, 1879) měl za to, že „*teprve Zlatou bullou císaře Karla IV. z roku 1356 ustanoveno jest, že se mají světská kurfiřtství děditi podlé řádu prvorozenství (primogenitury), dle kteréž bully potomně toto pravidlo, pokud se týče poslušnosti v teritorie, přijato jest do domovních zákonů knížecích rodů, načež když vzešly v 17. st. fideikomisy, užili ho také šlechticové, kteří zřizovali fideikomisy, vedle jiných řádů poslušnosti.*“

Na stejném stanovisku zůstává sborník *RKZ–Dnešní stav poznání*, stať Vladimíra Procházký: „*skutečnou primogenituru přináší až šlechtický fideikomis na*

úsvitu novověku, předtím byla praktická jen v panovnických rodinách.“ Procházka tím naznačuje dřívější existenci primogenitury v panovnických rodinách, ale podrobněji tuto věc nerozebírá. Uvádí pouze jediný doklad, citovaný již Masarykem: v polské kronice Martina Kromera¹⁾ se líčí sezení polského sněmu, v němž se Vladislav II., nejstarší syn Boleslava Křivoústého (†1139) dovolává německého práva následního proti domácímu. Žena Vladislavova Kristina (dcera německého císaře Jindřicha V.) dokládá při tom, že v Německu je pravidlo „*aby nejstarší nastupoval v dědictví otcovské*“, polští pánové tomu se vzpírají a dovolávají se domácích zákonů. Podle Masaryka bylo toto místo z polské kroniky přímou předlohou pro Libušin soud²⁾.

Z toho plyne, že v dosavadní rukopisné literatuře nenajdeme téměř žádné informace k otázce prvorozenství u Němců v době možného sepsání Rukopisu zelenohorského. Stejně jako Šafařík tedy musíme zdůraznit potřebu dalšího zkoumání této otázky. Kniha Hagena Kellera je nám v tomto ohledu vítaným pramenem. Autor říká: „*V rozpadající se karolinské říši se v královských a vévodských rodinách vytvářely nové struktury: vláda nad královstvím či nad vévodstvím se již nedělila; pokud měla být dědičná, mohl po otci následovat vždy jen jeden syn. Nikoli náhodou poskytují ve východofrancké říši Otoni, nová královská rodina, jeden z prvních příkladů tohoto vývoje.*“ Král Jindřich I. Ptáčník měl tři legitimní syny – Otu, Jindřicha a Bruna. Jako budoucího následníka trůnu určil král Jindřich pouze Otu. Stanovil, že „*starší syn dostane nerozdělenou královskou moc a říši, zatímco mladší – nehlédě na jistě bohaté vyrovnání – nezískal postavení, jaké by odpovídalo tradičním představám královského syna*“. Mladší Jindřich se po epizodě vzpoury Otovi zcela podrobil. Nejmladší Brun byl určen pro duchovní dráhu.

Takže aspoň v německé panovnické rodině platilo „*prvencu dědinu dáti pravda*“. Lze namítnout, že menší selské usedlosti se dědily jiným způsobem. Uvažme však, že v Rukopise zelenohorském nemáme soud nad dvěma prostými rolníky, ale nad Chрудоšem na Otavě křivé a Staglavem na Radbuze chladné, přičemž oba jsou z významného šlechtického rodu Tetvy Popelova. Ovládali větší území, a proto se k soudu sjeli významní zástupci rodů z celé země. K tomu bude nutné přihlídnout, pokud chceme aktualizovat „dnešní stav poznání“.

DANA MENTZLOVÁ

1) Martin Kromer: *De origine et rebus gentis Polonorum*. Procházka chybně uvádí, že jméno kronikáře je *Kraner*.

2) S tímto typem uvažování se u odpůrců setkáváme častěji: pokud pro spornou věc existuje doklad, padělatel čerpal právě odtud.

Členské zprávy

Zpráva o XIX. řádné valné hromadě České společnosti rukopisné

Devatenáctá řádná valná hromada ČSR se uskutečnila v sobotu 21. dubna 2012 v salonku restaurace U dobré myšlenky, Trojická ulice, Praha 2. Valné hromady se zúčastnilo čtrnáct členů ČSR.

Program valné hromady byl zahájen ve 13.30 předsedou Společnosti Dr. Karlem Nesměrákem, který po úvodním slovu přednesl Zprávu o činnosti ČSR za rok 2011. Navázal jednatel společnosti Ing. Jiří Urban se zprávou o činnosti jednatele za uplynulý rok. Následovala zpráva o stavu knihovny a archivu ČSR, podaná knihovníkem Společnosti Ing. Jaroslavem Gaganem, a konečně Zpráva o finančním hospodaření ČSR za rok 2011 přednesená pokladníkem Společnosti Mgr. Danou Mentzlovou. Správnost hospodaření následně potvrdil revizor Společnosti Ing. arch. Radomil Šolc. Ke zprávám Výboru ČSR nebylo připomínek.

V odborné části valné hromady vystoupili s příspěvky Ing. Jindřich Petruška, Doc. Jiří Demel, Mgr. Dana Mentzlová. Zazněla i řada drobných příspěvků a proběhla široká diskuse k rukopisnému problému.

Devatenáctá řádná valná hromada ČSR byla ukončena v 16.00 hodin.

KAREL NESMĚRÁK

Pozvánka na XX. řádnou valnou hromadu České společnosti rukopisné

Jubilejní dvacátá řádná valná hromada ČSR se uskuteční v sobotu 27. dubna 2013, opět v salonku restaurace U dobré myšlenky, Trojická ulice, Praha 2. Na programu valné hromady bude kromě odborných příspěvků i volba Výboru Společnosti a přijímání nových členů. Těšíme se na setkání.

VÝBOR ČSR

Vzácný dar – Šonkova knihovna a archiv

Laskavostí panů Dr. Jaroslava Šonky a Lubora Šonky přešla do majetku České společnosti rukopisné část knihovny a archivu JUDr. Jaroslava Šonky (1918 až 1990), účastníka rukopisného sporu a člena tzv. Ivanovova týmu.

Materiály byly předány 19. července 2012 a obsahují zhruba 275 svazků knih (včetně takových vzácností, jako je Vrtátkovo fotografické vydání RKZ z roku 1862 nebo korekturní obtah posléze nevydaného Bačkovského vydání z roku 1939) dále třicet pět svazků časopisů (mezi nimi i Athenaeum z roku 1886 nebo časopis Neven z roku 1854) a konečně dvacet sedm kancelářských pořadačů archivního materiálu. Případným zájemcům umožní studium materiálů předseda společnosti Karel Nesměrák (Tusarova 24/1520, Praha 7, nesmerak@natur.cuni.cz).

Děkujeme rodině JUDr. Jaroslava Šonky za tento vzácný dar.

VÝBOR ČSR

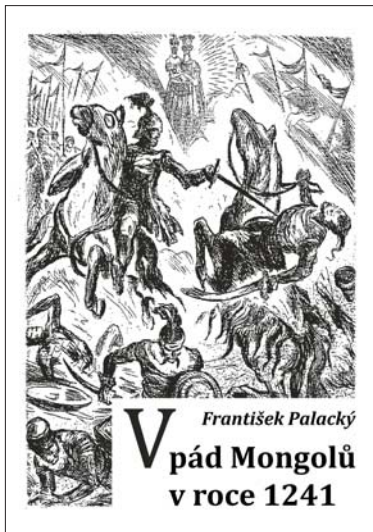
Drobné zprávy

(leden 2012 – prosinec 2012)

- Na webu Českého rozhlasu jsou stránky pro děti, WEBÍK, a na nich seriál *Zábavná školička*. Pořad připravuje redaktorka Naďa Reviláková. Rukopisům byl věnován 62. díl seriálu. Je zde použita část nahrávky *Toulek českou minulostí* věnovaná *Chybám v Rukopisech*. Redaktorka Reviláková napsala: „*A že to byl padělek skutečně dokonalý, najdou se zase dodnes tací, kteří v pravost Rukopisů věří. Kdo ví. Třeba nás čeká ještě nějaké překvapení.*“
- Česká televize vysílala 24. ledna 2012 na programu ČT2 od 21:25 pořad z cyklu *Historie.cs* s názvem *Jen když nejsi Hanka!. Falzifikátor v dobré víře, či oběť křivdy? Ani po 150. letech neznáme pravdu. Jeden z největších otazníků našich dějin*. Pořad uváděla Marie Šedivá-Koldinská, ve studiu byli Miroslav Hroch a Lubomír Sršeň.
- Časopis *History revue* (02/2012) otiskl článek Jana Bauera *Chyby Králové-dvorského rukopisu. Kde padělatel Hanka hledal udatné reky?*. Podle autora má všechny podvrhy – Píseň vyšehradskou, Rukopis královédvorský, Rukopis zelenohorský a Milostnou píseň krále Václava – na svědomí sehrané duo podfukářů: Josef Linda a Václav Hanka.
- Česká televize vysílala 29. ledna 2012 na programu ČT2 od 18:40 animovaný seriál *Dějiny udatného českého národa*, díl byl věnován Rukopisům. Seriál vychází ze stejnojmenné knihy Lucie Seifertové.

- Národní divadlo připravuje pro sezonu 2012/2013 inscenaci hry Jana Antonína Pitínského *Rukopisy aneb Královévodské a Zelenohorské tajemství*. Inscenace vyjde z jednotlivých rukopisných děl a bude současně sledovat osudy domnělých falzifikátorů i ozvěny Rukopisů v českém divadle a literatuře. Premiéra je ohlášena na 5. dubna 2013.
- Nakladatelství Karolinum vydalo knihu Hany Šmahelové *V síti dějin literatury národního obrození*. Kniha obsahuje kapitolu *Přípustný klam Rukopisů*. Autorka mimo jiné napsala: „*Díky Rukopisům, získala česká společnost, zejména v druhé polovině 19. století, fetiš, pod jehož záštitou rozvíjela své nacionální ambice.*“
- V mezinárodním vědeckém časopise *Analytical Letters* (ročník 45, číslo 4, s. 330–344) byl 16. března 2012 publikován článek K. Nesměráka a I. Němcové *Dating of Historical Manuscripts Using Spectrometric Methods*, podávající přehled nedestruktivních spektrometrických metod používaných pro určení stáří historických rukopisů, zejména středověkých, včetně aplikace těchto metod na konkrétní případy.
- Lidové noviny (12. března 2012) otiskly článek Václava Drchala *Spor o hrdiny starých písní s podtitulem Před 153 lety uvěřil soud, že Václav Hanka našel Rukopis královévodský, pravostí se nezabýval*. Autor popisuje soudní spor Václava Hanky s redaktorem časopisu *Tagesbote aus Böhmen* Davidem Kuhem.
- Nakladatelství Albatros vydalo komiks pro děti od 10. let *Obrázky z československých dějin*. Texty napsali Jiří Černý a Jaroslav Veis. Obrázky malovala Barbara Šalamounová. Komiks popisuje období 1918 až 1945. První kapitola je věnována TGM a tak samozřejmě nechybí RKZ; na jednom obrázku A. Hejduk skládá báseň *Masaryka nezrodila matka česká, ale netvorná, zlo sálající saň*, na dalším obrázku pivaři v hospodě hlasují o pravosti Rukopisů, atd. Komiks původně vycházel před čtyřiceti lety v časopise *Mateřídouška*.
- Časopis *Česká literatura* (1/2012) otiskl studii Davida L. Coopera *Padělký jako romantická forma autorství: Rukopisy královévodský a zelenohorský ze srovnávací perspektivy*.
- Česká televize opakovala 18. dubna 2012 na programu čt2 pořad z cyklu *Hledači času: Šifra mistra Hanky*.
- Časopis *Česká literatura* (2/2012) otiskl dvě recenze nového vydání Rukopisů v edici Česká knižnice. První *Nový pohled na RKZ* napsal David L. Cooper, slavista z Katedry slovanských jazyků a literatury na universitě v Illinois. Druhou recenzi *In margine nové edice Rukopisů* napsal Jakub Žytek, profesor gymnasia v Praze.

- Ve Spáleném Poříčí byla instalována výstava k 195. výročí nalezení Rukopisu královédvorského a Rukopisu zelenohorského s názvem *U nás pravda po zákonu svatu*. Výstavu připravila Česká společnost rukopisná.
- Bloggerka Mgr. Dana Mentzlová píše na serveru <http://mentzlova.blog.respekt.ihned.cz> blogy o RKZ. Blog z 9. srpna 2012 byl věnován novému vydání Rukopisů v České knižnici.
- Server lidovky.cz (29. srpna 2012) otiskl zprávu *Nová sezona v Národním divadle*. Činohra uvede sedm premiér, mimo jiné velký projekt Jana Antonína Pitínského z dějin českého národního obrození nazvaným *Rukopisy aneb Královédvorské a Zelenohorské tajemství*. Dramaturgyně činohry Daria Ullrichová uvedla, že Pitínský hájí pravost rukopisů a je členem společnosti na jejich obranu.
- Café Nobel je projekt *Otevřená univerzita, otevřená věda*, který realizuje Univerzita J. E. Purkyně. Přednášky pro veřejnost se v září 2012 týkaly RKZ, diskutoval o nich PhDr. Dalibor Dobiáš: *Rukopisy a česká kultura 19. století* (Ústí nad Labem, 5. září 2012) a *Rukopisná historie česká* (Liberec, 12. září 2012). Závěr: „*Nezáleží na tom, jestli jsou pravé či podvržené. Buďme rádi, že je máme.*“
- Polský institut uspořádal 3. října 2012 na velvyslanectví Polské republiky koncert *Pět písní z Rukopisu královédvorského*. Před 150 lety písně (Róza, Zazulka, Opuszczone, Skowronek a Wienek) zhudebnil Wladyslaw Zelenski. Na koncertě vystoupili mezosopranistka Lilianna Zalesinska a pianista Piotr Szymanowicz.
- Umělecký šéf činohry Národního divadla Michal Dočekal zrušil připravovanou inscenaci J. A. Pitínského Rukopisy, která měla mít premiéru v dubnu 2013. Zdůvodnění: „*Omlouváme se, ale na důstojnou realizaci už nemáme peníze.*“
- *Славянский альманах 2011* (Moskva 2012) uveřejnil studii PhDr. Dalibora Dobiáše *Вторая жизнь Краледворской и Зеленогорской рукописей в чешской литературе 19. века*.
- Nakladatelství Knižní klub vydalo knihu Jiřího Bílka *Bílá místa české historie 3* s podtitulem *19. století: Pro císaře pána a jeho slávu*. Jedna kapitola v knize se věnuje Rukopisům.
- Lidové noviny (29. prosince 2012) v příloze *Relax* otiskly úvahu divadelní kritičky LN Jany Machalické: „*Těšila jsem se na Pitínského Rukopisy v Národním divadle, protože mi sdělil, že je zastánce jejich pravosti a bere svou polemiku smrtelně vážně. Při jeho imaginaci to mohla být hezká inscenace, ale nebude, protože Národnímu divadlu zase ministerstvo kultury snížilo rozpočet.*“



František Palacký: *Vpád Mongolů v roce 1241. Kritické sestavení a přehlednutí všech dostupných pramenů, se zvláštním ohledem na porážku Mongolů u Olomouce.* Praha, Česká společnost rukopisná 2012, 46 s. ISBN 978-80-260-3424-7.

Jak to bylo s vpádem Mongolů na Moravu roku 1241 a co je přimělo k ústupu z Evropy? Je Rukopis královédvorský historickým pramenem pro tuto někdy zpochybňovanou událost? Na tyto a jiné historické otázky odpovídá vynikající studie otce českého dějepisu Františka Palackého *Vpád Mongolů v roce 1241*, vydaná péčí České společnosti rukopisné poprvé v českém překladu po 170. letech od jejího prvního vydání. Z německého originálu *Der Mongolen Einfall im Jahre 1241* přeložila Mgr. Dana Mentzlová, latinské pasáže převedl a ediční poznámku sestavil Dr. Karel Nesměrák, pasáž z Lüneburské (Saské) kroniky ze středověké němčiny přeložila Dr. Jana Maroszová.

Publikaci si lze objednat u předsedy ČSR Karla Nesměráka na adrese Tusarova 24/1250, 170 00 Praha 7 nebo e-mailu nesmerak@natur.cuni.cz.



Česká společnost rukopisná (založena 1932)

Jugoslávských partyzánů 21, 160 00 Praha 6

e-mail: rkz@rukopisy-rkz.cz

IČO: 492 801 80

Bankovní spojení:

ČSOB, č. ú.: 223 260 897/0300

WWW stránky o RKZ:

<http://www.rukopisy-rkz.cz/>

WWW stránky ČSR:

<http://www.rukopisy-rkz.cz/csr/>

Elektronická konference o RKZ:

rkz-l@kix.fsv.cvut.cz

Zprávy České společnosti rukopisné

ISSN 1213-9033

Řada VII, číslo 8, vyšlo: 18. ledna 2013.

MK ČRE 13420

Vydává Česká společnost rukopisná, Jugoslávských partyzánů 21, 160 00 Praha 6.

E mail: rkz@rukopisy-rkz.cz. On-line přístupno na <http://www.rukopisy-rkz.cz/csr/>.

Vychází nepravidelně, nejméně dvakrát ročně. Rediguje RNDr. Karel Nesměrák, Ph.D.